

UMYOS

6th INTERNATIONAL VOCATIONAL SCHOOLS SYMPOSIUM
Student-Centered Approaches in Vocational Education

May, 18-20 2017, Bosnia & Herzegovina

Volume - 1

ISBN: 978-9944-0637-6-0

Turizm ve Otel İşletmeciliği Önlisans Programı Öğrencilerinin Genel Staj Sorunlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma

Erdal ÖZER
Öğr.Gör. Afyon Kocatepe Üniversitesi

Hatice YILMAZ
Öğr.Gör. Afyon Kocatepe Üniversitesi

Özet

Turizm ve otel işletmeciliğinde okuyan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik görüşleri daha çok staj dönemlerinde şekillenmeye başlamaktadır. Ancak staj sürecinde zaman zaman gerek eğitim kurumu, gerek işletme ve gerekse öğrenci kaynaklı birtakım problemler yaşanmaktadır. Yaşanan problemler ya stajın verimsizliğine ya da kalifiye personelin turizm sektöründen uzaklaşarak farklı alanlarda kariyer yapma isteğine yol açmaktadır. Bundan yola çıkarak, bu çalışmanın amacı ön lisans düzeyinde turizm eğitimi alan, staj deneyimine sahip öğrencilerin, staj sürecinde staj yaptıkları işletmelerden ve öğrenim gördükleri kurumlardan kaynaklanan sorunlar hakkında öğrencilerin kişisel düşünce ve deneyimlerinin alınarak, yaşanan sorunların çözümüne yönelik görüşler sunmak ve turizm eğitiminin daha verimli hale getirilmesidir. Araştırmanın kapsamını Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı önlisans öğrencileri içerisinde stajını tamamlayan öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmada konu hakkında değerlendirmeler yapabilmek için nitel araştırma yöntemlerinden odak grup görüşme tekniğiyle veriler toplanıp yorumlanmaya çalışılmıştır. Görüşmenin ilk aşamasında öncelikle bir açıklama konuşması yapılarak görüşmecilerin birbirleriyle tanıştırılması sağlanmıştır. İkinci aşamasında görüşme başlıkları görüşmecilere bildirilerek konu hakkında her birinin kısa görüşleri alınarak, öncelikle yarı yapılandırılmış sorular daha sonra görüşme sürecinde ortaya çıkan yapılandırılmamış sorular sorularak grubun sorular karşısında kendi aralarında tartışmaları sağlanmıştır. Böylece konu hakkında benzer ve farklı görüşler tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise yapılan odak grup görüşmesi çalışmasından elde edilen birincil veriler değerlendirilerek öğrencilerin staj uygulamalarında karşılaştıkları çeşitli sorunlar hakkında sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde turizm öğrencilerinin staj dönemlerinde pek çok olumsuzluklarla karşılaşmalarına rağmen mesleki eğitim içerisinde stajın önemli ve mutlaka uygulanması gereken bir eğitim olması noktasında birleştiklerini görülmüştür. Öğrencilerin staj sorunları hakkında en mağdur oldukları ortak konu başlıkları ise; sektörde eğitilmiş insan sayısının azlığı ve bu durumun staj çalışmalarını olumsuz etkilemesi, ucuz işgücü olarak görülmeleri, fazla iş yükü ve kadrolu çalışan muamelesi ile çalışma saatleri ve ücret olarak tespit edilmiştir. Çalışmanın son bölümünde, ortaya çıkan sonuçlar çerçevesinde staj uygulamalarının daha sorunsuz uygulanabilir hale getirilebilmesi için çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turizm eğitimi, staj, odak grup görüşmesi.

* Bu çalışma, 17.KARİYER.59 numaralı bilimsel araştırma projesi olarak Afyon Kocatepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi (BAP) tarafından desteklenmiştir.

A Research on the Determination of Students' General Internship Problems for Associate Degree Program in Tourism and Hotel Management

Abstract

The opinions of the students studying in tourism and hotel management are starting to be shaped mostly during the internship period. However, there are some problems in the internship process time to time caused by the educational institution, business and students. These problems lead to internship inefficiency or desire of qualified personnel to move away from the tourism sector and have a career in different fields. From this point of view, the aim of this study is to make the tourism education more productive by taking consideration of the personal thoughts and experiences of the students about the problems arising from students, who have experience of internship in the pre-license level of this

Advisory Board

Prof. Dr. Gürkan DOĞAN	University of Ardahan
Prof. Dr. Recep Hayri EREN	University of Yalova
Assist. Prof. Dr. Sadık İDRİZİ	University of Prizren
Lect. Serdan KERVAN	University of Prizren
Lect. Tuğrul AKTAŞ	University of Yalova

Chairman

Prof. Dr. Mesut İDRİZ	Dituria
-----------------------	---------

Organizing Committee

Prof.Dr. Galip VELİU	State University of Tetova
Prof.Dr. Musa MUSAI	State University of Tetova
Assoc.Prof.Dr. Muhamed ALI	International Sarajevo University
Assoc.Prof.Dr. Agim MAHMUTİ	Tiran New York University
Assist.Prof.Dr. Anja ZALTA	Ljubljana University
Assist.Prof.Dr. Eduart CAKA	Center for Albanian Studies
Assist.Prof.Dr. Selim BEZERAJ	Priştina University
Salih Faruk CIBIZ (Secretariat)	Sarajevo University

Scientific Committee / Editorial Board

Prof.Dr. Ahmet TOLUNAY	Süleyman Demirel University
Prof.Dr. Aliyev ALAKPAZ	Bakü State University
Prof.Dr. Arapova POLİNA	Moskova State Pedagojoloji University
Prof.Dr. Cemil SUNGUR	Selçuk University
Prof.Dr. Erdoğan GAVCAR	Muğla Sıtkı Koçman University
Prof.Dr. Ergün BAYSAL	Muğla Sıtkı Koçman University
Prof.Dr. Fedoseeva ZOE	Moskova State Pedagojoloji University
Prof.Dr. Fikret YAŞAR	Yüzüncü Yıl University
Prof.Dr. Füsun İSTANBULLU DİNÇER	İstanbul University
Prof.Dr. Galip VELİU	Moskow State University
Prof.Dr. Gusev ALEXEY	Tetovo State University
Prof.Dr. Hülya GÜR	Balıkesir University
Prof.Dr. Makrufa Hajirahimova SHARİF	Bilgi Teknolojileri Enstitüsü
Prof.Dr. Maria ZATSEPİNA	Moskova State Regional University
Prof.Dr. Mehmet TEKİN	Gazi Osman Paşa University
Prof.Dr. Mithat Zeki DİNÇER	İstanbul University
Prof.Dr. Musa MUSAI	Tetovo Devlet University
Prof.Dr. Necati UTLU	Atatürk University
Prof.Dr. Özdal GÖKDAL	Adnan Menderes University
Prof.Dr. Popova SVETLANA	Cherepovets State University
Prof.Dr. Rame VATAJ	Prizren University
Prof.Dr. Şeref KILIÇ	Ardahan University
Assoc.Prof.Dr. Agim MAHMUTİ	Tiran New York University
Assoc.Prof.Dr. Ayşe GÜROL	Atatürk University
Assoc.Prof.Dr. Bekim BERİSHA	Prizren University
Assoc.Prof.Dr. Cem Cüneyt ERSANLI	Sinop University

Assoc.Prof.Dr. Ceyda ERDEN ÖZSOY	Anadolu University
Assoc.Prof.Dr. Erdal BAY	Gaziantep University
Assoc.Prof.Dr. Fatih BAŞÇİFTÇİ	Selçuk University
Assoc.Prof.Dr. Gönül ALKAN	Dokuz Eylül University
Assoc.Prof.Dr. Hamdi HOTİ	Prizren University
Assoc.Prof.Dr. Hilmi TOKER	Muğla Sıtkı Koçman University
Assoc.Prof.Dr. İlhan KARATAŞ	Bülent Ecevit University
Assoc.Prof.Dr. Muhammet ALİ	International Sarajevo University
Assoc.Prof.Dr. Murat AYDIN	Adıyaman University
Assoc.Prof.Dr. Müfit ÇETİN	Yalova University
Assoc.Prof.Dr. Ömer DEPERLİOĞLU	Afyon Kocatepe University
Assoc.Prof. Dr. Qurban QASIMOV	Baku State University
Assoc.Prof. Dr. Mirvari AGAYEVA	Baku State University
Assoc.Prof.Dr. Senay YÜRÜR	Yalova University
Assoc.Prof.Dr. Suzana CANHASI	Priştine University
Assoc.Prof.Dr. Uğur ÖZSARAÇ	Sakarya University
Assist.Prof.Dr. Ali Özhan AKYÜZ	Mehmet Akif Ersoy University
Assist.Prof.Dr. Anja ZALTA	Ljubljana University
Assist.Prof.Dr. Arif RIZA	Prizren University
Assist.Prof.Dr. Artan DERMAKU	Prizren University
Assist.Prof.Dr. Bayram KILIÇ	Mehmet Akif Ersoy University
Assist.Prof.Dr. Bekir YİTİK	Mehmet Akif Ersoy University
Assist.Prof.Dr. Bora AÇAN	Yalova University
Assist.Prof.Dr. Bülent DEMİR	Ege University
Assist.Prof.Dr. Çağrı KÖROĞLU	Adnan Menderes University
Assist.Prof.Dr. Deniz ÖZTÜRK	Atatürk University
Assist.Prof.Dr. Eduart CAKA	Academy of Sciences of Albania
Assist.Prof.Dr. Dilistan SHIPMAN	İstanbul Bilgi University
Assist.Prof.Dr. Elsev Brina LOPAR	Prizren University
Assist.Prof.Dr. Emre ÇAĞLAK	Recep Tayyip Erdoğan University
Assist.Prof.Dr. Faruk YEŞİLDAL	Ağrı University
Assist.Prof.Dr. Gökçe ÖZDEMİR	Gaziantep University
Assist.Prof.Dr. Gül YÜCEL	Yalova University
Assist.Prof.Dr. Gülşen GONCAGÜL	Uludağ University
Assist.Prof.Dr. Hale Bütün BAYRAM	Kocaeli University
Assist.Prof.Dr. Halim BAJRAKTARİ	Prizren University
Assist.Prof.Dr. Hatice ER	Namık Kemal University
Assist.Prof.Dr. Hatice ÖZDİL	Bitlis Eren University
Assist.Prof.Dr. Hümeyra TÖRE BAŞAT	Afyon Kocatepe University
Assist.Prof.Dr. Hürriyet ÇİMEN	Ardahan University
Assist.Prof.Dr. Hüseyin ÖNDER	Dumlupınar University
Assist.Prof.Dr. İbrahim Orkun ORAL	Ardahan University
Assist.Prof.Dr. İbrahim SAVRAN	Karadeniz Teknik University
Assist.Prof.Dr. Mehtap SAĞOCAK	Uludağ University
Assist.Prof.Dr. Melek GÖKMEN KARAKAYA	Uşak University
Assist.Prof.Dr. Murat KADEMLİ	Hacettepe University
Assist.Prof.Dr. Murat SELEK	Selçuk University
Assist.Prof.Dr. Mustafa HATIPLER	Trakya University

Assist.Prof.Dr. Nesrin KARACA SANYÜREK	Tunceli University
Assist.Prof.Dr. Nevzat DEVEBAKAN	Dokuz Eylül University
Assist.Prof.Dr. Nuran MUHAXHERİ	Priştine University
Assist.Prof.Dr. Okan ORAL	Akdeniz University
Assist.Prof.Dr. Oktay SÖYLER	İskenderun Teknik University
Assist.Prof.Dr. Özlem K. AKKAN	Dokuz Eylül University
Assist.Prof.Dr. Recep KOÇ	Balıkesir University
Assist.Prof.Dr. Remzi NAMLI	Fırat University
Assist.Prof.Dr. Ruhan AŞKIN UZEL	Yaşar University
Assist.Prof.Dr. Sadik İDRİZİ	Prizren University
Assist.Prof.Dr. Selim BEZERAJ	Priştine State University
Assist.Prof.Dr. Serpil ÜNAL KESTANE	Dokuz Eylül University
Assist.Prof.Dr. Seyhan MERCAN KALAYCI	Yüzüncü Yıl University
Assist.Prof.Dr. Soner YILDIRIM	Prizren University
Assist.Prof.Dr. Sultan Kavili ARAP	Dokuz Eylül University
Assist.Prof.Dr. Süleyman ÜSTÜN	Celal Bayar University
Assist.Prof.Dr. Şerife ÖNDER	Dumlupınar University
Assist.Prof.Dr. Taner AKKAN	Dokuz Eylül University
Assist.Prof.Dr. Türkay TÜRKOĞLU	Muğla Sıtkı Koçman University
Assist.Prof.Dr. Vesile DÜZGÜNER	Ardahan University
Assist.Prof.Dr. Zuhal ÇALIK TOPUZ	Ardahan University
Lecturer Dr. Ahmet ÇOŞGUN	Akdeniz University
Lecturer Dr. Emine BAYRAKTAROVA	Sofya Yüksek İslam Enstitüsü
Lecturer Dr. Engin YILMAZ	Uludağ University
Lecturer Dr. Esat KUREJSHEPI	Prizren University
Lecturer Dr. Hüseyin ÖZDEMİR	Gaziantep University
Lecturer Dr. Mine Nazan KERİMAK ÖNER	Kocaeli University
Lecturer Dr. Murat YORULMAZ	Yalova University
Lecturer Dr. Mükerrerem Atalay ORAL	Akdeniz University
Lecturer Dr. Münevver MUYO	Prizren University
Lecturer Dr. Özer KESTANE	Dokuz Eylül University
Lecturer Dr. Safiye Süreyya BENGÜL	Dumlupınar University
Lecturer Dr. Yasemin COŞKUN	Adnan Menderes University
Lecturer Luan VARDARI	Prizren University
Lecturer Özgür Doğan GÜRCÜ	Yalova University
Lecturer Özkan İMAMOĞLU	Amasya University
Lecturer Serdan KERVAN	Prizren University
Lecturer Sibel ÇELİKEL YİĞİTER	Kocaeli University
Lecturer Tuğrul AKTAŞ	Yalova University
Lecturer Utku KÖSE	Uşak University

Contents	Page Number
• İnsan Sağlığına Direk Etki Eden Partiküller Madde 1'in (Pm1) İç Hava Kalitesi Yönünden İncelenmesi.....	1
• Uyarlamalı Sinirsel Bulanık Çıkarım Sistemi Kullanılarak Organik Rankine Çevriminin Etkinlik Oranı Analizi.....	10
• Organik Rankine Çevriminin Etkinlik Oranı Değerlerinin Yapay Sinir Ağları İle Tahmini	15
• Spor Salonu Faaliyetlerinde Deneyimsel Pazarlamanın Müşteri Sadakatine Etkisi: Kırklareli İlinde Bir Uygulama	20
• Trafik Kazalarının Mevsimlik, Aylık, Günlük ve Saatlik Değişimleri: 2015 Yılı Verileri İle Antalya Örneği.....	30
• Parabolik Güneş Enerjisi Toplayıcılarının Tasarımı ve Performans Değerlendirmesi	36
• Hizmet Sektörü Olan Otellerde Yiyecek-İçecek Personelinin İstihdamı	52
• Eğitim ve İstihdam Arasındaki İlişki	59
• Meslek Yüksekokullarındaki Staj Uygulamasının Araştırılması Eksiklerinin Tespit Edilerek Çözüm Önerilerinin Oluşturulması (Otomotiv Programı Örneği).....	71
• Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri ile Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	77
• Mesleki ve Teknik Eğitimde Kurumsal İletişim İhtiyacı.....	89
• Türk Kültüründe Hali ve Kilim.....	96
• Sosyal Medya Kullanımında Demografik (Cinsiyet Ve Eğitim) Faktörlerin Etkisi	109
• Programmable Intelligent Irrigation Manager Design.....	116
• Düşük Maliyetli Basit Bir Motor Dinamometresi Tasarımı	120
• İşletmelerdeki Müşteri Şikâyetlerinin İncelenerek Verimliliğin Artırılması: Malatya İlinde İplik Üretim Tesislerinde Bir Uygulama.....	128
• Deniz Endüstrisinde Sanayi Dalgıçlarının Gemilerdeki Dalışlarında Emniyet& Sorumluluk Konuları.....	137
• Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Demografik Özelliklerinin Program Tercihinde Etkisi: Turhal Meslek Yüksekokulu Örneği.....	147
• Yaz Stajlarının Verimliliği ve Öğrencilerin Meslek Gelişimlerine Katkısı.....	155
• Farklı Organik ve İnorganik Ortamlarda Hıyar Fidesi Üretimi	166
• Farklı Malç Materyallerinin Hıyar Yetiştiriciliğinde Erkencilik, Gelişme ve Verim Üzerine Etkisi. 174	174
• Çeltik Kavuzunun Hıyar Fidesi Yetiştirme Ortamı Olarak Kullanım Olanaklarının Araştırılması ..	184
• Manisa Köprübaşı İlçesi İmaj Algısı ve Marka Kimliği: Köprübaşı Meslek Yüksek Okulu (KMYO) Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması	195

- Meslek Yüksekokullarında Öğrencilerin Mesleki Eğitime Bakışı ve Geleceğe Dair Beklentileri: İSTE İskenderun MYO Örneği 208
- Meslek Yüksekokullarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunların Tespiti ve Çözümlerine Yönelik Bir Araştırma 218
- Meslek Yüksekokullarında Öğrenci Merkezli Eğitim Yaklaşımı Kapsamında Yürütülen Proje Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma: Elektronik ve Otomasyon Bölümü Örneği 226
- İşveren Açısından Mesleki Teknik Eğitimin Sorunları ve Çözüm Önerileri (Karaman Örneği) 233
- Erzincan İli İklim Şartlarında İnsan Vücudundan Isı Kaybının İncelenmesi..... 241
- Üretim Bilgi Sistemlerinin Örgütsel Performans Üzerindeki Etkileri 253
- Bilgisayar Programcılığı Öğrenci Başarılarının Cinsiyet ve Alan Bazlı Analizi 261
- Erdemli Meslek Yüksekokulu ve Yüksekokul Öğrencileri Bakış Açısından: Yükseköğretimde Eğitim Kalitesi..... 265
- Vergi Bilincinin Yükseköğrenim Öğrencilerince Algılanması; Bigadiç Meslek Yüksekokulu Örneği..... 271
- Standart Ve Sprey Karanfil Çeşitlerinde Yapraktan Kalsiyum Uygulamasının, Verim Ve Kalite Parametrelerine Etkisi 278
- The Inclusion Of Students With Special Educational Needs In Europe And Kosovo 288
- Meslek Yüksekokulu Eğitim ve Öğretim Sisteminde Proje Tabanlı Derslerin Sanayi İşbirliği ile Yapılmasının Farkındalığı 294
- İş Sağlığı ve Güvenliği Programı Öğrencilerinin İş Hukuku Dersine Karşı Tutumlarının Belirlenmesi (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Örneği) 298
- Meslek Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Meslek Alan Derslerinde Uygulamalı Eğitimin Önemi..... 306
- Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Temsil Yoluyla "Üniversite" ve "Meslek Yüksekokulu" Kavramlarını Algılayışı..... 313
- Meslek Yüksekokulu İnşaat Bölümü Öğrencilerinin Tercih Kararları ve Mesleki Yetkinlikleri: Tomarza Örneği..... 321
- Model Bir Otonom Fotovoltaik Sokak Aydınlatma Sisteminin Tasarımı Ve Performans Değerlendirmesi..... 334
- Meslek Yüksekokullarının Teknolojik Yenilenmesinde AB Hibe Projelerinin Rolü ve Erzincan MYO Örneği..... 347
- Tokat Ekolojik Koşullarında Yetişen Yaprğını Döken Manolya (Magnolia x soulangeana) Ağacının Uçucu Yağ Birleşenlerinin Belirlenmesi 354
- Tekstil İşletmelerinde İstidam Sağladığı Tekstil ve Moda Tasarım Teknikerlerinde Aradığı Mesleki Yeterlilik Düzeyi..... 360
- Çaycuma (Zonguldak) Kentinin Kentsel Açık-Yeşil Alan Yeterliliği ve Geliştirme Olanakları 369

- Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ve Programlarının Açılmasında Göz önünde Bulundurulması Gereken Kriterler 378
- Kobi’lerde Sosyal Medya Pazarlama: Konya İli Örneği 385
- Kavga Eden Tavşanlarda Bazı Kan Serumuna İz ve Makro Mineral Düzeylerinin Araştırılması 396
- Sığır, Koyun ve Piliç Karaciğer Örneklerinde Flor Düzeylerinin Tespiti için Kuru Yakma Metodunda Nikel ve Porselen Kroze Kullanımının Karşılaştırılması..... 405
- Adana’nın Uzun Yıllar Aylık ve Yıllık Ortalama Minimum Hava Sıcaklığı Dağılımının Coğrafi Bilgi Sistemleri Yardımıyla Haritalanması ve Analizi 412
- Helal Gıda ve Ekonomiye Etkisi 420
- Rasyona Eklenen Organik Bakır ve Organik Çinko İz Minerallerinin Saanen Oğlaklarında Birikim ve Atılma Düzeylerinin Belirlenmesi 429
- İnsan Vücudundan Solunumla Isı Kaybının Türkiye’nin Erzincan İli İklim Şartlarında Analizi 436
- Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Bilgi Teknolojileri Bilgi Düzeyleri ve Kullanım Amaçlarının Belirlenmesi: Akdeniz Üniversitesi Korkuteli Meslek Yüksekokulu Örneği..... 445
- Diyetel Vitamin E ve Selenyumun Yumurta Tavuğu Karaciğer, Böbrek ve Kalp Dokularındaki Bazı Biyoelementlerin Düzeyleri Üzerine Etkisi* 453
- Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri: Akdeniz Üniversitesi Korkuteli Meslek Yüksekokulu Örneği..... 461
- Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri: Akdeniz Üniversitesi Kumluca Meslek Yüksekokulu Örneği..... 467
- Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Kişilik Özellikleri: Akdeniz Üniversitesi Kumluca Meslek Yüksekokulu Örneği..... 472
- Meslek Yüksek Okullarında Zorunlu Yaz Stajı Uygulamasının Verimliliği Üzerine Bir Araştırma: Aşık Veysel Meslek Yüksekokulu Örneği..... 480
- Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İş Güvenliği Uzmanlığını Tercih Etme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma 490
- Sayısal Elektronik Uygulamaları için Gömülü Sistem Tabanlı Eğitim Seti Tasarımı 494
- Turizm ve Otel İşletmeciliği Önlisans Programı Öğrencilerinin Genel Staj Sorunlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma 500
- Organik Selenyum ve Vitamin E İlave Edilen Diyetlerle Beslenen Yumurtacı Tavukların Tibia, Tüy, Göğüs Dokusundaki Bazı Biyoelement Düzeyleri Üzerine Etkileri* 512
- Üniversite Öğrencilerinin Sayısal Ders Başarıları Üzerine Bir Araştırma: Meslek Yüksekokulu Örneği..... 520
- Üniversite-Sanayii İşbirliği Adına İmzalanan Protokollerin Meslek Yüksek Okullarına Getirileri: Lüleburgaz Meslek Yüksekokulu Örneği 525
- Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İnsani Değerlerinin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması: Nazilli Meslek Yüksekokulu Üzerine Bir Değerlendirme..... 536

- Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluklarının Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Sinanması: Nazilli Meslek Yüksekokulu Üzerine Bir Değerlendirme 542
- 2008 Ekonomikkrizi Sonrası Türkiye’de Uygulanan Mesleki Eğitim Programlarının İstihdam Etkisi 549
- Tekstil İşletmelerinde Görüntü İşleme Yöntemlerinin Kullanılabilirliği 560
- Sosyal Medya Kullanımının Meslekyüksekokulu Öğrencilerinin Sosyal İlişkileri Üzerindeki Etkisi 567
- Kırklareli Üniversitesi Pınarhisar Meslek Yüksekokulu Bilgi Yönetimi Programı Öğrencilerinin Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Değerlendirilmesi 575
- İlçelerin Sosyal ve Kültürel Gelişiminde Meslek Yüksekokullarının Rolü ve Önemi: Kırklareli Üniversitesi Pınarhisar Meslek Yüksekokulu Örneği 583
- Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Memnuniyetleri Üzerine Bir Araştırma-Harran Üniversitesi, Şanlıurfa..... 590
- Argüman Temelli Sorgulayıcı Araştırma (ATSA) Yaklaşımına Göre Meslek Yüksekokullarındaki Kimya Laboratuvarı Uygulamalarının İrdelenmesi; Kocaeli Üniversitesi Örneği..... 600
- Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Matematik Dersine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Kocaeli Üniversitesi Köseköy Meslek Yüksekokulu Örneği..... 607
- Kimya Eğitiminde Laboratuvar Güvenliği Kültürünün Yerleştirilmesi 614
- Gaz Tüketim Cihazlarındaki Sıcaklık Değişiminin Gaz Tüketimine Etkisinin İncelenmesi: Gaz Sobası ve Ocak Kullanım Deneyi 624
- Doğalgaz Teknikerinin Sektördeki Yeri ve Geleceği: Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği 633
- Doğalgaz Tesisatı Emniyet Sistemlerinin Değerlendirilmesi ve Önemi 639
- Atık Lastik Katkısıyla Üretilen Asfalt Betonunun Soğuk İklimli Karayollarında Kullanımı 646
- Giyim Üretim Teknolojisi ve Moda Tasarımı Öğrencilerinin Alanlarındaki Teknolojik Yenilikleri Takip Etme ve Kullanma Düzeylerinin Belirlenmesi: PAU Örneği 654
- Moda Tasarımı Öğrencilerinin “Buldan Bezi”ne İlgileri ve Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi: PAU Buldan MYO Örneği 661
- Seyahat Uçaklarında İç Hava Kalitesinin Araştırılması..... 669
- Meslek Yüksekokulları’nda Trimester Uygulaması ve Isparta Teknik Bilimler MYO Örneği Üzerinden Değerlendirme 677
- Siyasal Reklamlarda Kadın Adayların Temsili 682

* These papers were presented verbally.

study, arising from the enterprises they have trained in internship and institutions they have studied. The scope of this research is Afyon Kocatepe University Tourism and Hotel Management Program students that complete their internship in 2014-2015 academic years. In this study, the focus group interview technique was used to collect and interpret qualitative research methods in order to evaluate the data. In the first phase of the interview, an explanatory talk was done and the interviewers were introduced to each other. In the second phase, interview topics were reported to the interviewees by taking brief opinions of each of them on the issues, and semi-structured questions were asked at first. Later on unstructured questions arise out of the interview process were asked to interviewers to enable discussions among them. Thus, attempts have been made to identify similar and different views on the subject. In the last part of the study, the primary data obtained from the focus group interview study were evaluated and various problems that students encountered in internship practices were come out as a result. After evaluation, it is seen that tourism students have a lot of problems during the internship periods but they are all agreed at the point of being vocational education training must be practiced. The most common topics that students are aggrieved about internship problems are; low number of educated people in the sector and the negative effects of this situation on their internship works, being seen as cheap labor force, overworked and permanent employee treatment, working hours and wages. In the last part of the study, a solution proposal will be presented in order to make internship applications more smoothly applicable within the framework of the results.

Keywords: Tourism education, internship, focus group interview.

GİRİŞ

Bireyin içinde yaşadığı toplumda davranış biçimleri edindiği süreçler toplamı olarak da ifade edilen eğitim, bireyler için yüksek yaşam düzeyi elde etmenin, toplumlar için ise gelişme ve ilerlemenin, çağdaş ülkeler arasında yer almanın başlıca yoludur (Tayfun ve Kara, 2008: 104). Eğitim, iş gücüne nitelik kazandırma ve üretimde emek faktörünün verimliliğini artırmasının yanında (Ünlüöner ve Boylu, 2005: 160) insanlara belli bir görüş açısı da aşılamaktadır (Böyükılmaz, 2006: 8). Eğitimin bir türü olarak mesleki eğitim ise, toplumu oluşturan bireylerin bir meslek sahibi olabilmesi ve mesleğe uygun bilgi ve becerilerin verileceği bir eğitim sürecinde yetişmesi ve gelişmesi için uygulanan bir eğitim-öğretim sistemidir (Bozok, 1991:56). Mesleki turizm eğitimi ise, turizm sektöründe çalışan ve çalışacak olan kişilere, turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu mesleki yenilikleri ve becerileri kazandırmayı hedefleyen bir eğitim türüdür (Hacıoğlu, 1992: 92). Turizm eğitimi bilgi, beceri, insan sevgisi, hoşgörü ve meslek bilinci kazandıran bir disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır (Gürdal, 2002: 391). Mesleki turizm eğitimi Aymankuy ve Aymankuy (2002: 45) tarafından, bir turizm faaliyeti içinde “alıcı” olarak yer alan turiste bu faaliyeti süresince ihtiyaç duyduğu ya da duyabileceği tüm mal ve hizmetleri işletme bazında ya da ferdi olarak sunan nitelikli iş gücünü karşılamaya yönelik eğitim-öğretim faaliyetlerinin tümü olarak tanımlanmaktadır. Buna göre mesleki turizm eğitimi; sektörün araştırma ve planlama çalışmalarını geliştirecek, işletme verimliliğini artıracak, sektörde ve dünyadaki gelişmeleri izlenebilecek bilimsel yöntemlerin ortaya çıkarılmasıdır. Özellikle turizm sektörünün niteliklerine uygun elemanlar yetiştirmek turizm eğitiminin en önemli amacını teşkil etmektedir. Turizm eğitiminin sektör açısından gerçekleştirmeye çalıştığı diğer amaçlar ise; turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunmak, farklı kültürlerle iyi iletişim kurulmasını sağlamak, toplumsal turizm bilinci geliştirmek, diğer sektörlerle işbirliğini geliştirmek, turistik arz potansiyelini korumak ve geliştirmek, turizm sektörünün gelişimini sağlamak ve sorunlarını çözmek olarak sıralanmaktadır (Çimen ve Akbaba, 2006: 232). Türkiye’de Turizm ve Otel İşletmeciliği eğitimi alan öğrenci sayısı 2013-2014 öğretim yılında 63.886 öğrencidir. Bu öğrencilerin %73’ü iki yıllık meslek yüksek okulunda, %9’u 4 yıllık eğitim veren yüksek okullarda ve %8’i turizm fakültelerinde eğitim görmektedir (Koç vd., 2014: 136).

Turizm işletmelerinde sunulan hizmetlerin dokunulamaz oluşu, üretim ve tüketimin eşzamanlı olması, turistik hizmetlerin stoklanamaz oluşu gibi turizme özgü özellikler hizmet kalitesinin sağlanmasını zorlaştırmaktadır. Oysa, uluslararası turizmde zorlaşan rekabet ortamında, avantajlı bir durum elde etmek, ancak müşteri memnuniyetinin sağlanmasıyla, müşteri memnuniyeti ise sunulan hizmetin kaliteli olmasıyla mümkün olmaktadır (Temizkan ve Temizkan, 2008: 421). Dolayısıyla çağdaş turizmin gerektirdiği hizmet kalitesinin sağlanması ve turist ile turiste hizmet sunan personel arasındaki ilişkilerin sağlıklı ve kaliteli olarak gerçekleşmesi büyük ölçüde sektörde istihdam edilen

personelin genel mesleki formasyonuna ve teknik öğretim düzeylerinin yüksek olmasına bağlıdır (Dağdeviren, 2007: 15).

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

En basit tanımıyla uygulamalı eğitim, öğrencilere öğrendiklerini birinci elden uygulayabilecekleri faaliyet ve işleyişin var olduğu bir ortamın ve fırsatların sağlanmasıdır. Staj ise, uygulamalı eğitimde kullanılan en önemli ve etkili araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Dil Kurumunca staj; bir kimsenin, meslek bilgisini artırmak için bir kurumun bir veya birçok bölümünde çalışarak geçirdiği dönem olarak tanımlanırken (TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58b48feaa07b34.85491872, erişim: 27.02.2017). Çetin (2005: 154), kuramsal meslek bilgisine sahip kişilerin, aldıkları akademik bilgileri gerçek yaşamda kullanma ve deneme, diğer bir deyişle, edindiği bilgileri, yaparak-yaşayarak davranışa dönüştürme deneyimi olarak tanımlamaktadır. Staj, sektörü tanımak ve iş tecrübesi kazanmak için kullanılan yaygın ve oldukça etkili bir öğrenme aracıdır. Staj çalışmalarını ile öğrenciler yüksek okulda almış oldukları bilgi, beceri ve alışkanlıklarını gerçek ortamda gözlemleme ve uygulama olanağı bulmaktadır (Demir, 2015: 77). Stajdaki asıl amaç, öğrencilerin kariyer öncesi meslekleri hakkında gerçekçi bir izlenim edinmelerini sağlamaları ve mezun olmadan önce işyeri odaklı bir sağduyu geliştirmeleri için sınıf içinde öğrendiği teorik bilgilerle uygulamayı harmanlayarak öğrenimlerini zenginleştirmektir (Fong, vd., 2014: 69). Herhangi bir meslek alanında eğitim gören öğrencinin, eğitim süresi içinde teoride edindiği bilgilerde pratiklik kazanması, iki yöntem ile gerçekleştirilebilmektedir. Bunlardan birincisi eğitim gördüğü kuruma ait uygulama alanı ve tesislerinde göreceği uygulamalar, ikincisi ise, mesleğiyle ilgili işletmelerinde yapacağı stajdır (Emir, Pelit ve Arslan, 2010: 144). Staj uygulaması, işletmelere ihtiyaç duydukları kaliteli ve yüksek eğitimli ara eleman ihtiyaçlarını karşılama olanağı sunarken öğrencilere de iş hayatında gerçek uygulamaları görme, meslekleri ile ilgili belli bir çevre edinme, mesleki gelişimi için gerekli olan yeterlilik düzeyinin farkına varma, sahip oldukları teorik bilgilerle uygulamayı uyumlaştırma ve mesleklerini yakından tanıma olanaklarını sağlamaktadır (Demir, 2015: 77). Staj, edinilecek meslek ile ilgili ön fikirlerin sahip olunacağı ortam olduğu için, bireylerin meslek hayatları için önemli bir aşamadır. Ancak turizm sektöründe staj yapan öğrenciler, daha sektöre atılmadan yaşadıkları olumsuzluklar karşısında sektörden uzaklaşmaktadırlar (Güzel, 2010: 3420). Fong vd, (2014: 69-70)'ye göre yapılan ampirik araştırmalar stajın faydalarını, öğrenci, işveren ve akademik kurumlar açısından değerlendirmiştir. Buna göre, öğrenci açısından stajın en önemli faydası iş bulmada ortaya çıkmaktadır. Staj deneyimine sahip mezunlar yapmayanlara göre daha kolay iş bulmaktadır. Çünkü bu öğrenciler, sadece akademik eğitim alan öğrencilere göre iletişim becerileri ve eleştirel düşünme yetenekleri daha yüksektir. Staj botunca kendine olan güveni artan öğrencilerin derslerdeki akademik performansları da yükselecektir. İş verenler açısından düşünüldüğünde ise, işverenler, staj uygulamaları ile işgücünü akademik olarak eğitilmiş personelle daha düşük maliyetle desteklemektedir. Ayrıca işverenler, stajyerlerin performansını iş görüşmesinden daha derinlemesine değerlendirebilmekte, bu da işe almalarını kolaylaştırmaktadır. Akademik açıdan düşünüldüğünde ise, staj, akademik kurumların tercih edilmesinde önemli bir faktördür. Çünkü, öğrenciler ve aileleri stajın mezuniyet sonrasında iş bulmayı kolaylaştırdığına inanmaktadır.

Türkiye'de turizm alanında staj konusunda pek çok araştırma, gözlem ve değerlendirme bulunmaktadır. Bunların her biri farklı yönlerden stajla ilgili konuları ele almışlardır. Yapılan çalışmalarda öğrencilerin stajdan beklentileri, stajdan elde edilen kazanımlar, staj sürecinde karşılaşılan sorunlar, işletmelerin staj konusuna ve stajyer öğrencilere bakış açıları ele alınan konular arasındadır (Emir, Arslan ve Kılıçkaya, 2008: 277). Yapılan araştırmalara bakıldığında bunların neredeyse tamamının ampirik çalışmalardan oluştuğu görülmektedir. Akoğlan ve Okumuş (1991: 32-33), yüksek okul öğrencilerinin stajla ilgili sorunlarına yönelik çalışmalarında; öğrencilerin staj yerlerini kendilerinin buldukları, staj süresince denetlenmedikleri, tesislerde iş başı eğitim verilmediği, okulun başlama, bitiş ve bütünleme tarihleri nedeniyle öğrencilerin stajlarını bırakmak veya ara vermek zorunda kaldıkları ve stajın amacına ulaşmadığını tespit etmişlerdir. Özkan (1992: 361-363), yüksek öğretim kurumlarında staj sorunlarına yönelik çalışmasında; turizm işletmelerinin ve sektörün geleceği açısından büyük önem taşıyan personeli yetiştiren eğitim kurumlarında, özellikle yüksek okul düzeyinde eğitim veren kurumlarda öğrencilerin staj ve uygulamaları konusunda karşılaşılan en önemli sorunlar; Staj için ayrılan sürenin yetersizliği, staj yapan öğrenci eğitim kurumları tarafından

yeteri kadar denetlenmemesi, öğrencilerin staj yapacakları işletmeyi bulmakta zorlanmaları, eğitim kurumları ile turizm işletmelerinin staj ve stajyerden beklentilerinin birbirinden farklı oluşudur. Buna göre, eğitim kurumları için staj, eğitimin bir parçası ve devamı iken sektör için öğrenci ucuz ya da bedava iş gücüdür. Çetin (1995: 22-34)'de benzer olarak, staj sorunlarına yönelik aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır; Öğrencilerin çoğu halen uygulanan staj süresini yeterli bulurken, bir bölümü de staj süresinin uzatılmasından çok “her yıl belirli bir süre staj yapılmasını” istemektedirler. Öğrenciler yaptıkları işlerle ilgili bilgi eksikliği duymaktadırlar. Öğrenciler, staj çalışmalarının daha verimli ve etkili olabilmesi için; okul yetkililerinin stajları denetlemesi, staj yerlerini okul yetkililerinin saptaması, rotasyon yöntemi ile staj yapılması ve yurt dışında staj yapabilme olanaklarının sağlanmasını istemektedirler. Çakır'ın (1998: 178-196) araştırmasında; öğrencilerin staj sürelerini yeterli buldukları ancak staj sürecinde yapılan denetimleri yetersiz gördükleri, yüksek okullarda verilen eğitimin staj esnasında fazla yarar sağlamadığı ancak stajın sektörü tanımaya katkısının yüksek olduğu ve işletmelerin stajyerleri ucuz işgücü olarak gördüğü görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin staj süresince karşılaştıkları sorunlar önem sırasıyla; ücret, barınma, işyeri tesislerinden yararlanma, yeme-içme, katı kurallar, ulaşım ve fazla çalışma saatleri, sosyal güvenlik, personel yönetiminde adaletsizlik, kendini kanıtama fırsatının verilmemesidir. Araştırmaya göre öğrenciler stajdan memnun değildir ve bir daha staj yapmak istememektedir. Yine Kozak'ın (1999: 37-44), çalışmasına göre; öğrencilerin staj yaptıkları sektör ve iş yeri hakkında insan ilişkileri, fiziksel koşullar ve yöneticilerin stajyer öğrencilere bakış açıları, rutin işlerde çalıştırılma, staj süresinin yetersiz olması ve ücretler konusunda genelde “olumsuz” algılar taşıdıkları; yükselme fırsatı, çalışma düzeni, uygulama yapabilme tecrübe sahibi olma ve mesleği sevmeye konusunda ise “olumlu” algılara sahip oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin staj eğitimini yararlı bulduklarını ve staj yaptıkları mesleklerde çalışmak istediklerini belirtmişlerdir.

Küçüktopuzlu (2002: 335-341), çalışmasında yüksek okulların temel staj sorunlarını; staj yapılan işyerine yönelik sorunlar, stajyer gönderen yüksek okullara ilişkin sorunlar ve stajyer öğrenciden kaynaklanan sorunlar olarak ayrı ayrı belirlemeye çalışmıştır. Staj yapılan işyerine yönelik sorunlar; “işyerlerinin stajdaki eğitim amacını göz ardı ederek, stajyerleri ucuz işgücü kaynağı olarak görmeleri, stajda çalışılan departmanların çoğu kez sabit olması ve stajyerlerin birçok departmanı hiç tanıyamaması, stajyerlere verilen düşük ücretler, düzensiz çalışma koşulları, saatleri ve sosyal haklarla ilgili sorunlar, bu konuya ilişkin hiçbir yasal düzenleme olamaması ve yasal denetim eksikliği, alaylı-mektepli çatışmaları sonucunda işyerlerinde yaşanan çalışma sorunları, stajyerlerin eğitim ve deneyim düzeylerine bakılmaksızın vasıfsız işlerde çalıştırılması, zaten sayıca az olan denetimlerde, işletmelerin denetleme elemanlarına olan ilgisizliği” şeklinde sıralanırken, stajyer gönderen yüksek okullara ilişkin sorunlar; “staj denetimlerinin yapılmaması ve bunu çözebilecek maddi olanak ve eleman yetersizliği, stajların yapılabilmesi için sektörle uygun işbirliği koşullarının gerçekleşmemesi, iletişim sağlamada yaşanan zorluklar, konaklama bölümü öğrencileri çoğu kez sorun olmadan staj yeri bulurken, seyahat acenteciliği ve rehberlik bölümü öğrencilerinin staj yerleri bulmada sorunlar yaşanması, Staj yerlerinin bulunması ve çalışmaya başlamaların sezon başına yetişmesi önceliği nedeniyle sürekli sıkışık akademik takvim ile çalışmanın getirdiği zorluklar” olarak belirtilmiştir. Stajyer öğrenciden kaynaklanan sorunlar ise; “stajın önemini kavranmaması ve stajın bir yük olarak algılanması, uygun ve eğitim sağlanabilecek işletmeler yerine çoğu kez tanıdıklar aracılığı ile düşük kaliteli tesislerde staj yapılması, denetim mekanizmasının da iyi çalışmamasını fırsat bilerek sahte staj yapılması” olarak sıralanmıştır.

Gökdeniz, Çeken ve Erdem (2002: 343-367), çalışmalarında şu sonuçlara ulaşmışlardır; Konaklama işletmelerinde stajyer öğrencileri ucuz işgücü olarak görmekte ve işletme giderlerini düşürdüğü için tercih etmektedirler. İşletmelerin büyük çoğunluğu stajyerleri rotasyona tabi tutmaktadırlar. Konaklama işletmelerinin büyük bir çoğunluğu stajyer öğrencilerin yabancı dil bakımından yetersiz kaldığından şikayetçidirler. Konaklama işletmeleri stajyer öğrencilerin eğitim kurumları tarafından denetlenmediğini ifade etmektedirler. İşletmeler stajyer öğrencilerin staj süreleri, sigortaları ve ücretleri gibi konularda ciddi anlamda belirsizlik olduğunu belirtmişlerdir. Ankete katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu stajdan sonra turizm sektörüne ve eğitimine karşı güvenlerinin azaldığını belirtmişlerdir.

Güçer ve Pelit'in (2006, 139-168), araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, stajlarını yapan öğrencilerin yapmış oldukları stajlarla ilgili değerlendirmelerinde, staj esnasında karşılaştıkları sorunlar sebebiyle, genelde memnun olmayan bir görüntü çizmektedirler. Nitekim, konuyla ilgili

yapılan ankete katılan öğrenciler staj süresince; ücret, sigorta imkanı, hizmet içi eğitim gibi konuları kapsayan ifadelerle olumsuz görüş bildirerek memnuniyetsizliklerini dile getirmişlerdir. Güzel (2010: 3414-3429), staj yapan öğrencilerin turizm sektöründeki işletmelerden sağladıkları iş tatmini ve motivasyon süreçlerini Herzberg teorisine göre değerlendirdiği çalışmasında stajyer öğrencilerin en çok işletmelerde uygulanan maaş, sigorta ve emeklilik uygulamalarından şikayetçi olduklarını ortaya çıkarmıştır. Turizm sektöründe çalışmak istemediklerini ifade eden öğrencilerin nedenleri incelendiğinde ise, özellikle maaş ve iş güvenliği konularının ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Emir, Pelit ve Arslan (2010: 141-165), turizm alanında önlisans eğitimi alan öğrencilerin staj öncesi ve sonrası görüşlerini karşılaştırdıkları araştırmalarında öğrencilerin neredeyse tamamının sektörde yaptıkları stajlara ilişkin olumsuz bir tutum gösterdiklerini ortaya koymuşlardır. Özellikle bu olumsuzluğun, staj yapıp döndükten sonra daha da arttığı görülmüştür. Öğrencilerin staj sonrası görüşlerinin, staj öncesi görüşlerine oranla daha olumlu olduğu konular ise, sadece stajın süresi, stajın iş bölümü ve koordinasyonlu çalışma hakkında tecrübe kazandırması ve değişik kültürlerden insanları ve yaşam biçimlerini tanıma fırsatı yaratması ifadeleri olmuştur. Yine araştırmaya göre, staj yerini kendisi bulan öğrencilerin staja gitmeden önceki düşüncelerinin, staj yerini okulun bulduğu öğrencilere göre daha olumlu olduğu sonucudur. Bu sonuç, öğrencilerin staj yapacakları işletmeyi kendisi ayarladığı için, daha önceden tanınması veya görüşmeler sonucu işletme hakkında fikir edinmesi ve dolayısıyla o işletme şartlarını bilmesi ve bu durumun da çalışılacak işletmenin staj sürecinde kendisine fayda sağlayacağına olan inancından kaynaklanabilmektedir. Türkseven (2012: 139-140) ise çalışmasında öğrencilerin stajla ilgili sorunlarını; sektörel bakış ile ilgili sorunlar, Uygulama ile ilgili sorunlar, olanaklar ile ilgili sorunlar ve sistem ile ilgili sorunlar olarak alt başlıklar altında toplamıştır. Buna göre stajla ilgili en önemli sorunlardan bazıları şu şekildedir; turizm işletmelerinin stajyer öğrencilere işletmenin bir iş göreni gibi davrandığı, bunun yanı sıra denetim konusunda eksikliklerin olduğu, dolayısıyla işverenin, staj uygulamasının başından sonuna kadar sadece öğrenci ile muhatap olduğu, uygulama eğitimi süresince karşısında öğrenciden sorumlu bir eğitmen görevi için stajyeri “öğrenci” olarak değil, okula sektörde çalıştığını belgelemek zorunda olan ucuz bir çalışan olarak gördüğü ve öğrenciyi stajyer olarak çalıştırmasının öğrenci için bir lütf olduğunu düşünmektedir. İşletmeler tarafından stajyer öğrencilerin ucuz işgücü olarak görülmesi ve bu nedenlerle diğer iş görenlere sağlanan ekonomik ve sosyal hakların stajyer öğrencilere tanınmaması önemli bir sorun kaynağıdır. Sistemden kaynaklanan başlıca sorun ise eğitim kurumları ile turizm işletmeleri arasında bütünlük bir turizm eğitiminin yapılamaması ve bununla birlikte öğrencilerin edindiği teorik bilgilerin staj esnasında uygulanma olanağının bulunamamasıdır. Görüldüğü gibi staj sorunlarına yönelik yapılan tüm bu çalışmaların ortak noktası benzerdir. Stajda karşılaşılan en önemli sorunlar özetlenirse; stajyerlerin işletmeler tarafından ucuz iş gücü olarak görülmesi, okul tarafından yapılan denetimlerin yetersiz kalması, işletme ve lojman şartlarının kötü olması, çalışma sürelerinin fazla olmasına karşın sigorta, maaş ve hizmet içi eğitimlerin yetersiz olması karşılaşılan en temel sorunlardır.

TURİZM ÖĞRENCİLERİNİN STAJ SORUNLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Turizm ve otel işletmeciliğinde okuyan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik görüşleri daha çok staj dönemlerinde şekillenmeye başlamaktadır. Ancak staj sürecinde gerek eğitim kurumu, gerek işletme ve gerekse öğrenciden kaynaklanan birtakım sorunların yaşandığı da bilinmektedir. Yaşanan bu sorunlar ya stajın verimsizliğine ya da kalifiye personelin turizm sektöründen uzaklaşarak farklı alanlarda kariyer yapma isteğine yol açmaktadır. Bu çalışmanın amacı ön lisans düzeyinde turizm eğitimi alan, staj deneyimine sahip öğrencilerin, staj sürecinde staj yaptıkları işletmelerden ve öğrenim gördükleri kurumlardan kaynaklanan sorunlar hakkında öğrencilerin kişisel düşünce ve deneyimlerinin alınmasıdır. Böylece yaşanan sorunların çözümüne, turizm eğitiminin daha verimli hale getirilmesine ve eğitilmiş bireylerin turizm sektöründe çalışma isteklerinin artırılmasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Çalışmanın kapsamını Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı önlisans öğrencileri içerisinde stajını tamamlayan öğrenciler oluşturmaktadır. Bugüne kadar değişik düzeyde turizm eğitimi veren kurumlardaki öğrencilerin staj çalışmaları ile ilgili karşılaştıkları sorunlar çeşitli yönleriyle farklı çalışmalardan tespit edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği programı önlisans öğrencileri içerisinde stajını tamamlayan öğrencilere bu çerçevede sorular yöneltilmiştir. Çalışmada konu hakkında

değerlendirmeler yapabilmek için birincil veri toplama tekniklerinden odak grup görüşme tekniğiyle veriler toplanıp yorumlanmaya çalışılmıştır. Çalışmada, ayrıca daha önce yapılan çalışmalar değerlendirilmiş, odak grup görüşmesi şeklinde yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgularla, diğer literatür çalışmalarının çözüm önerileri desteklenmeye ve varsa önceki çalışmalardan farklı olarak öğrenciler tarafından belirlenen diğer sorunların ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Yöntemi Aşamaları ve Kısıtları

Araştırmada elde edilen veriler birincil veri toplama yöntemlerinden odak grup görüşmesi yöntemi yolu ile toplanmıştır. Görüşmeciler 2. sınıf öğrencilerinden stajını tamamlamış ve benzer sınıf başarısına ve sosyo ekonomik koşullara sahip öğrenciler arasından seçilmiştir. Görüşmeye seçilen öğrenciler aynı zamanda, kendilerine yer, zaman ve konu başlıklarının belirtildiği davetiye gönderilip kabul onayı verenler arasından seçilmiştir. Seçilen öğrencilere görüşme öncesi konu başlıkları ve içeriklerinin yer aldığı ön bilgilendirici notlar dağıtılarak görüşmecilerin konu üzerinde odaklanmaları sağlanmıştır. Çalışmanın toplam süresi 70 dakika olarak belirlenmiş olup grup içerisinde bulunan her bir görüşmeciye eşit konuşma haklarının sağlanması bir zaman planlaması çerçevesinde oluşturulup uygulanmıştır. Bu plana göre ilk 10 dakika tanışma ve konu ile ilgili literatür bilgilerinin tekrarı yapılmıştır. Konu başlıkları hakkında görüşme süresi 20 dakika olup her bir görüşmeciye iki dakikalık konuşma süresi verilmiş olup geri kalan 40 dakikalık sürede katılımcıların staj süresince elde ettikleri tecrübeleri doğrultusunda staj sorunları ortaya konulmuş ve bu sorunlara ilave önceden hazırlanmış yarı yapılandırılmış sorular sorularak konu derinlemesine içerik analizi yapılmıştır.

Çalışma, üç aşamadan oluşmaktadır. Çalışmanın birinci aşamasında öncelikle bir açıklama konuşması yapılarak görüşmecilerin birbirleriyle tanıştırılması sağlanmıştır. Daha sonra görüşmecilerin konu hakkında ön bilgi sahibi olmaları için önceden kendilerine verilen tanımlayıcı notların tekrarı yapılarak mesleki ve staj eğitiminin tanımı ve önemi araştırmacı tarafından vurgulanmıştır. İkinci aşamasında görüşme başlıkları görüşmecilere bildirilerek konu hakkında her birinin kısa görüşleri alınarak, öncelikle yarı yapılandırılmış sorular daha sonra görüşme sürecinde ortaya çıkan yapılandırılmamış sorular sorularak grubun sorular karşısında kendi aralarında tartışmaları sağlanmış olup konu hakkında benzer ve farklı görüşler tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise yapılan odak grup görüşmesi çalışmasından elde edilen birincil veriler değerlendirilerek öğrencilerin staj uygulamalarında karşılaştıkları çeşitli sorunlar hakkında sonuçlar elde edilmiş ve son olarak bu sonuçlar çerçevesinde staj uygulamalarının daha sorunsuz uygulanabilir hale getirilebilmesi için çözüm önerileri sunulmuştur.

Bu çalışmanın bazı kısıtları bulunmaktadır; özellikle süre ve maliyet kısıtlarından dolayı çalışma evreni 1 üniversite ile sınırlandırılmış, daha sağlam veri elde edilebilmesi için de staj yapmış 2. Sınıf öğrencileri araştırmaya dahil edilmiştir.

Çalışmanın evrenini Afyonkarahisar'da ön lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan ve staj eğitimlerini tamamlamış 2. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem ise Afyon Meslek Yüksek Okulu Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik programında öğrenim gören 10 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma sürecinde katılımcıların konu hakkındaki görüşleri, tepkileri, söylemleri ve vücut dilleri de dikkate alınarak hem araştırmacı hem de raportör tarafından kayıtlar tutulmuştur. Görüşme sürecinin daha iyi anlaşılması ve tutulan kayıtların tekrar gözden geçirilmesi amacıyla görüşme video kayıt altına alınmıştır. Görüşmenin konu başlıkları ise şu şekildedir;

- Halen eğitim almakta olduğunuz okulun teorik ve uygulamalı (ders programı) çalışmalarının yeterliliği,
- Staj süreleri,
- Staj yerlerinin belirlenme sürecinde okulun rolü,
- Okulun dönem sonu tarihinin staja başlama tarihiyle uygunluğu,
- İşyeri koşulları, yönetici ve kadrolu personelin davranışları,
- Staj uygulamalarının amaca uygunluğu,
- Staj süresince stajyerlerin karşılaştığı sorunlar,
- Staj denetim ve değerlendirme aşamaları.

Çalışmada öğrencilere yönelik yarı yapılandırılmış şu sorular yöneltilmiştir.

- Öğrenciler staj yapacakları işletmeyi bulmakta zorlanıyor mu? Eğer zorlanıyorsa ne gibi bir uygulama yapılmalı?

- Okulun başlama, bitiş ve bütünleme tarihleri nedeniyle öğrenciler stajlarını bırakmak veya ara vermek zorunda kalıyor mu?
- Staj süresinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
- Okulda öğrendiğiniz bilgileri işyerinde uygulayabildiniz mi?
- Staj, okuldaki öğrendiklerinize uygun bilgi ve beceri kazandınız mı?
- Staj yapan öğrenci eğitim kurumları tarafından yeterince denetlenmekte midir?
- Tesislerde iş başı eğitimi veriliyor mu?
- Staj uygulama yapabilme tecrübe sahibi olma imkanları tanıyor mu?
- Stajyer öğrencilere bakış açıları,
- İşyerinde rotasyon sağlandı mı? Sağlanmalı mı?
- Stajyerler işyerinde ucuz işgücü olarak mı görülüyor?
- İş yerinde rutin ayak işlerinde veya basit işlerde kullanıldınız mı?
- İş yerinde personelle aynı imkanlardan faydalanabiliyor muydunuz?
- İş yerinde çalışan stajyerler arasında ayırım yapılıyor muydu?
- Üzerinize gereğinden fazla iş yükü biniyor muydu?
- İş yerinde stajyer olarak değil de kadrolu personel gibi mi çalıştınız?
- Sektör, kendi geleceği açısından uygulamalı eğitimin zorunlu olduğuna inanıp, stajyerlere gerekli ilgiyi gösteriyor mu? Yani staj hem okul hem de sektör için amaca hizmet veriyor mu?
- Ücret, barınma, yeme-içme, ulaşım, fazla çalışma saatleri, sosyal güvenlik konularında sorun yaşıyor mu?

Araştırma Bulguları, Yorum ve Çözüm Önerileri

27.11. 2014 tarihinde Afyon Meslek yüksek Okulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği programında 2. sınıf stajını tamamlanmış öğrencilerle mesleki eğitimin önemli bir parçası olan staj eğitimi uygulamaları hakkında 10 öğrenci, bir raportör ve araştırmacı eşliğinde odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşme daha önceden planlamalar doğrultuda, tanışma, konuk başlıkları ve staj döneminde yaşanan sorunlar ve çözümleri şeklinde yürütülmüştür.

Öğrenciler yukarıda belirtilen konu başlıkları hakkında ortalama ikişer dakika konuşup konu başlıklarını değerlendirmişlerdir. Bu değerlendirmeler sonucunda ortaya çıkan görüşler şu şekilde sıralanabilir;

- Okulda verilen teorik ve uygulama derslerinin yeterli olduğunu ancak sektörde çalışan personelin büyük bir çoğunluğunun eğitimsiz olmalarından dolayı mesleki yeterliliklerinin zayıf olduğunu belirtmişlerdir. Durum böyle olunca aynı dili konuşamadıklarını ve standart çalışma prosedürlerinin genelde uygulanmadığı belirtilmiştir.
- Staj süreleri açısından kurumsal otellerde çalışanların staj sürelerinin daha uzun süreli tutulması fikrini savundukları görülmektedir. Çünkü staj sürecinde kendilerini ve mesleki bilgilerini geliştirdiklerini düşünmektedirler. Ancak kurumsal olmayan ve hizmet kalitesinin düşük olduğu işletmelerde ise staj sürelerinin uzun olduğunu, staj çalışmalarının amaçlarına hizmet etmediğini bu nedenle ne kadar az staj yaparsak bu meslekten o kadar az soğuyacaklarını belirtmişlerdir.
- Staj yeri belirlenme aşamasının çok sıkıntılı olduğu, okul kapanma süresinin turizm sezonu açısından çok geç olduğu ve bu nedenle kaliteli işletmelere staj başvurularında geç kalındığı belirtilmiştir. Ayrıca eğitim aldıkları kurumların staj denetleme prosedürlerine sahip olmamasının, sektörde staj yaparken kendilerini yalnız hissetmelerine neden olduğu ifade edilmiştir.
- İşyeri koşulları, yönetici ve kadrolu personelin davranışları noktasında çok fazla bir şikayetin olmadığını ancak sektörde eğitilmiş insan sayısının azlığının ciddi iletişim sorunlarına neden olduğu belirtilmiştir.
- Öğrenciler, staj uygulamalarının genelde sektörün kendisinden kaynaklanan içsel sorunlarından dolayı amaca uygun olarak yürütülmediğini belirtmişlerdir. Başlarında staj ile ilgili özel bir personelin ilgilenmediğini ve bu işi profesyonelce yürütecek organizasyonların olmadığı belirtilmiştir. Bu durum üniversite eğitimi alan öğrencilerin, eğitimsiz şefler ile yürüttükleri staj çalışmalarını çok olumsuz hale sokmaktadır.
- Staj süresince stajyerlerin karşılaştığı sorunlar ise bir alt başlık altında stajyerlerin kendilerinin tecrübe ettiği olaylar zinciri olarak bir sonraki bölümde belirtilmiştir.

Staj sorunlarının ortaya konulması için öğrencilerin her birine kendi başlarından geçen ve tecrübe ettikleri sorun olabilecek konuları tartışmaları istenmiştir. Tartışma sürecinde tüm öğrenciler benzer ve farklı olarak yaşadıkları sorunları dile getirmişlerdir. Bu süreç aşamasında ortaya çıkan sorun başlıkları raportör ve araştırmacı tarafından kayıt edilmiş ve daha sonra kayıtlar karşılaştırılarak benzer ve farklı tespit edilen sorunlar bir başlık halinde rapor edilmiştir. Tutulan kayıtlardan elde edilen staj sorunları aşağıdaki gibidir;

- İşyerlerinin eğitimli insan talebinden daha çok sadece çalıştırılacak insana ihtiyaç duyduklarını, çoğu kadrolu çalışanın eğitimden ziyade kadrolu çalışan gibi çalıştırmak istediklerini belirtmişlerdir.
- Sektör çalışanlarının eğitim seviyelerinin çok düşük olduğunu ve meslek standartları hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ve her çalışanın kendi usul ve yöntemlerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum stajyerlerin doğru bildiği konuları dahi uygulama şanslarının olmadığı gerçeğini ortaya çıkartmıştır.
- Yöneticilerin ise işler yürüsün de nasıl yürürse yürüsün mantığında olduklarını ifade etmişlerdir.
- Stajyerlerin eğitim almaları için farklı departmanları görme şanslarının olmadığı, stajyerlerin okulda öğrendikleri gibi davranmak istediklerinde diğer çalışanlar tarafından engellendiğini ve bu sebeple okulda öğrendikleri teorik ve uygulamalı bilgileri sektörde uygulayamadıkları belirtilmiştir. Çalışanların çoğu eğitimsiz olduğu için kendi bildiklerinin en doğru olduğunu zannetmelerinin büyük problem olduğu ve bu nedenle stajın kendilerine bu anlamda katkı sağlamadığını ifade etmişlerdir.
- Şehir otellerinde bu sorunların daha az yaşandığı ve bu otellerde çalışanların daha bilgili ve bazı standartlara uydukları ayrıca belirtilmiştir. Bunun sebebi olarak sahil otellerinde yabancı müşterilerin çok olması, bu müşterilerin Türkçe bilmemeleri ve tatil amacıyla geldikleri için fazla eleştiride bulunmadıklarından kaynaklandığını, ancak şehir otellerinde ise durumun tersi olduğundan müşterilerin daha titiz ve sorgulayıcı yapılarına sahip olmaları şehir otellerinde daha kaliteli hizmetin ortaya çıkmasına neden olduğunu belirtmişlerdir.
- Yine, alınan eğitimle yapılan stajın çok alakalı olmadığı, stajyerlere kadrolulardan daha fazla gereksiz ve basit işlerin yüklendiği, zaman zaman cinsiyet ayrımı yapıldığı, bazı otellerde bir bölümün personelinin akraba, arkadaş kadrolularıyla doldurulduğunu ve bu nedenle kayırmacılıkların yaşandığı ifade edilmiştir.
- Öğrenciler, staj süresince öğrendiklerinin ancak kendi çabalarıyla sağladıklarını belirtmişlerdir.
- Mazeretleri ve sorunlarının önemsenmediği ve işbaşı, rotasyon ve benzeri eğitimlerin neredeyse hiç verilmediğini belirtmişlerdir.
- Çok ciddi lojman sorunlarının yaşandığı, yatacak yerlerinin kalabalık, ortak kullanım alanlarının yetersiz ve hijyenik olmamasının çok ciddi sıkıntılar yaşattığı ifade edilmiştir. Genelde lojmanların şehir merkezlerinden uzak ve ulaşım imkanlarının kısıtlı olduğu bölgelerde olduğunu ve bu nedenle iş sonrası sosyal yaşamlarını sürdürememenin vermiş olduğu stres ve sıkıntının motivasyonlarını düşürdüğünü de belirtmişlerdir.
- Konuklarla diyalog şanslarının neredeyse hiç olmadığını ve bu durumun yabancı dil pratiği yapma şanslarının ortadan kalkmasına neden olduğu konusunda şikayetçidirler.
- Bu şartlar altında stajın rutin ve sıkıcı işler ile dolu olduğunu ve bu nedenle büyük hayaller ve hedeflerle seçtikleri bölümlerden pişman olduklarını ve bu mesleği yapmaktan vazgeçtiklerini belirtmişlerdir.
- Stajyerler mesleğinde acemi ve deneyim kazandıkları için staj yapmaları gerekirken otel çalışanlarının kendilerinden her şeyi bilmelerini beklemelerinin üzücü olduğunu, mesai saatlerine uyulmadığını, fazla çalışılan zamanlarda fazla mesai ücretinin verilmediğini, bir çok işletmenin zaten ücret vermediğini ya da çok düşük ücretler verdiğini belirtmişlerdir. Ayrıca ücretin kendileri için çok önemli bir motivasyon aracı olduğunu söylemişlerdir. Ancak sektörün bunu da dikkate almadığını ve kendilerinin ucuz işgücü olarak gördüklerini belirtmişlerdir.
- Kadrolu personelin görev ve sorumlulukları stajyerlere yüklenmektedir. Birden fazla çalışanın kendilerine emir verdiğini ve herkesin işler hakkında farklı uygulamalar yapmalarını zorladıklarını belirtmişlerdir. Bu durum çalışanlar arasın da dahi standart bir iş anlayışının olmadığını ve stajyerlerin iki farklı görüşe göre çalışmaktan dolayı yaşadıkları ikilemleri ortaya çıkartmaktadır.
- Öğrenciler, stajın genelde mesleki gelişime faydası olmadığını düşünmektedirler.

Aynı zamanda öğrenciler stajlarıyla ilgili olarak;

- Personele verilen yemeklerin hijyen, çeşit ve yemek yeme sürelerinin yetersizliği,
- Haftalık izinlerin kullanımında yaşanan sorunlar,
- Staja başlarken verilen sözlerin tutulmaması,
- Otellerin nasıl olsa stajyer gelecek diye eksik elemanla çalışıp stajyerlere yüklenebileceğinden daha fazla iş yükü ve tecrübesinin yetmeyeceği işlerinde verilmesi,
- İş kıyafetlerinin kullanılmış, eskimiş ve temiz olmaması ayrıca soyunma giyinme alanlarının uygunsuzluğu konularında da şikayetçidirler.
- Staj süresince yaşadıkları sorunlar için ilgilenen ciddi bir personelin ne otelde ne de çalıştığı kurumlarda olmaması nedeniyle sorunlar karşısında nasıl davranacakları konusunda kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir.
- Herşeyi kendi çabalarıyla göreye öğrenme zorunda kaldıklarını, çünkü çoğu kişinin kendileriyle ilgilenmediğini ve zaten mesleki bilgilerinin yeterli olmadıkları ve herkesin çalışma standartlarının farklılığından bahsedilmiştir. Özellikle kat hizmetlerinde çok fazla ilkokul mezununun çalıştığını ve bu nedenle bilgi transferinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir.
- Çoğu otel müşterisinin sağlığı için malzeme temizliğine bile dikkat etmeyen eğitimsiz personel çalıştırdıklarını ve çalışma standartlarına uymayacak ve etik olmayan davranışlarda bulunan personel sayısına sahip olduklarını ve bunların kendilerine kötü örnek olduklarını belirtmişlerdir.
- Kadrolu çalışanların bu mesleği yapmanın gidin başka işler yapın biz pişman olduk demelerinin kendilerinde motivasyon sorunları oluşturduğunu ifade etmişlerdir.
- Diğer bir eleştiri ise okuduğu okulda verilen yabancı dil eğitimlerinin yetersizliği, özellikle mesleki eğitim derslerinin azlığı ve turizm liselerinin daha erken dönemde kapanarak çoğu iyi otelin stajyer kadrolarını doldurduklarını, bu nedenle kendi okullarının da iyi otellerle anlaşma yaparak stajyerlerin ezilmelerine engel olması gerektiğini savunmuşlardır.
- Sektör, “eğitim değil deneyim istiyor” denilmiştir.
- “Gönüllü seçtiğimiz meslekte pişman olduk” ifadesi de kullanılmıştır.

Öncelikle şu belirtilmelidir ki ülkemizde maalesef 4 veya 5 yıldızlı olup da benzer hizmet kalitesine sahip özellikle sahil otellerinin olmadığı bilinmektedir. Bu nedenle yukarıda belirtilen her sorunun her otelde yaşandığı söylenemez. Ancak bu durum çoğu yazlık otel için geçerli olmaktadır. Nitekim görüşmeciler arasında iki öğrencinin çalıştığı otellerde yukarıda bahsedilenlerin tam tersinin yaşandığını, stajın amaçlarına ulaştığını hatta staj sürelerinin daha uzun olması gerektiğini belirten öğrencilerimizde olmuştur. Bu öğrenciler;

- Rotasyon eğitimlerine tabi tutulduklarını,
- Ücret ve fazla mesailerinin verildiğini,
- Sezon süresince çeşitli eğitimlere katılıp sertifika aldıklarını,
- Staj sonrası çalışmalarına devam ettiklerini,
- Stajyerlerin seçilirken bazı kriterlere göre seçildiklerini ve kendilerine değer verdiklerini,
- Yeme-içme ve barınma olanaklarının iyi olduğunu,
- Stajın mesleki ve kişisel gelişimlerine katkı sağladıklarını ve bu nedenle mesleki eğitimde stajın çok önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Yapılan odak grup görüşmesinde öğrencilerden elde edilen staj sorunlarının çözümü için ne önerirsiniz sorusuna ise verdikleri cevaplar sırasıyla şu şekildedir;

- Sorun devlet meselesi gibi bu nedenle çözümü zordur.
- Otellerde sadece turizm eğitimi almış diplomalı personel yetiştirilmelidir.
- Okullar kapanış sürelerini turizm sezonuna göre ayarlamalıdır.
- Staj yerleri okulların anlaşmalı olduğu ve aralarında sözleşmelerin yapıldığı kurumlar arasından öğrenci tarafından yetenek ve becerilerine uygun daha başarılı olacakları bölümlere yerleştirilmeli, ancak kendisi yer belirtip özellikle burada çalışmayı isteyen öğrenciler kendi staj yerlerini bulmalıdır.
- Okullar stajyerlerini denetleyebilecekleri ve stajyer sorunlarıyla yakından ilgilenebilecekleri iletişim ağlarına sahip olmalıdır denilmiştir.

SONUÇ

Çalışma, turizm öğrencilerin mesleki eğitimlerinin önemli bir tamamlayıcısı olan staj eğitimlerinde de uygulamada karşılaşılan problemlerin tespiti ve çözümü önerilerinin ortaya çıkarılması amacıyla yapılmıştır. Çalışmada katılımcılar turizm bölümü öğrencileri arasında stajını farklı bölümlerde tamamlamış öğrenciler arasından seçilmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde konu genel başlıklarıyla tartışılıp daha sonra öğrencilerin kişisel deneyimleri ile sahip oldukları tecrübe doğrultusunda staj sorunları ele alınmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin büyük çoğunluğunun yaşadığı problemlerin benzer olduğu sonucuna ulaşılmış olup sorunlar maddeler halinde bulgular bölümünde verilmiştir. Öğrencilerden elde edilen bulgular incelendiğinde konunun daha objektif ve yansız değerlendirilebilmesi için şehir otelleri ile sahil otellerinin, kalite odaklı işletmeler ile kar odaklı işletmelerin, kurumsal kimliğe sahip işletmelerle, geleneksel yöntemlerle çalışan işletmelerin, ulusal ve uluslararası işletmelerin birbirinden farklılıklar gösterdiği gerçeğidir. Bu ayrım yapılmazsa bulguların değerlendirme sonuçları tüm gerçeği göz önüne sermeyecektir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde turizm öğrencilerinin staj dönemlerinde pek çok olumsuzluklarla karşılaşmalarına rağmen mesleki eğitim içerisinde stajın önemli ve mutlaka uygulanması gereken bir eğitim olması noktasında birleştiklerini görmekteyiz. Ayrıca şartlar ne olursa olsun olumsuz şartlarda bile staj çalışmalarından kendi adlarına bazı çıkarımlara sahip olduklarını ve en azından gözlem yoluyla mesleki gelişmelerine katkı sağlayacak olanaklara sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda tecrübelerini paylaşarak çalışmanın amacına katkı sağlamışlardır. Öğrencilerin staj sorunları hakkında en mağdur oldukları ve ortak konsensüsün kurulduğu konu başlıkları sırasıyla şu şekildedir.

- Sektörde eğitimli insan sayısının azlığı ve bu durumun staj çalışmalarını olumsuz etkilemesi
- Ucuz işgücü olarak görülmeleri, fazla iş yükü ve kadrolu çalışan muamelesi
- Çalışma saatleri ve ücret
- Lojman ve sosyal yaşamlarını sürdürecekt olanakların eksikliği
- Denetim ve danışma mekanizmalarının eksikliği
- Staj yeri bulmada zorlanma ve okul kapanış sürelerinin yarattığı olumsuzluklar.
- Rotasyon ve oryantasyon eğitimlerinin eksikliği

Yukarıda bahsedilen konuların çalışma esnasında çok fazla tekrarlandığı ve öğrencinin ortak olarak bahsettiği sorunlardır. Sorunların çözümüne ilişkin çözüm önerileri sorulduğunda ise öğrencilerin çok fazla fikir üretmediklerini görmekteyiz. Hatta bu sorunların 10-15 yıl sonra sektörde eğitimli insanların olmasıyla çözüleceği fikrini savunduklarını ve mevcut koşullar da ise çözümün zor olduğu savunulmuştur. Bu düşüncelerine rağmen, çözüm önerisi olarak okulların staj çalışmalarını daha kontrollü yürütmesi gerektiğini, okullarda verilen uygulama çalışmalarına ve uygulama alanlarına sahip olunması gerektiğini, yabancı dil eğitimi için daha ciddi çözümlerin okul yönetimleri tarafından çözülmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak turizm öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun ülkemizde turizm sektöründe uygulanan staj eğitimlerinden memnuniyet düzeylerinin düşük olduğunu ve bu durumun eğitimini aldıkları işi yapmamalarına neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum maalesef ülkemizin kaynaklarının verimsiz kullanıldığının ve yapılan yatırım ve harcamaların amacına tam ulaşamadığı anlamını doğurmakta ve kaynak israfına neden olmaktadır. Bu nedenle konu ile ilgili tüm özel ve kamu kurumlarının konuya daha yakından ve çözüm yolları üretecek bakış açısıyla yaklaşması gerekmektedir. Bilindiği üzere turizm sektörü ülkemiz ve diğer ülkeler açısından önemli bir ekonomik gelir kaynağı olmasının yanında ülke tanıtımı ve gelişimi açısından önemli rol oynamaktadır. Eğitime yapılan yatırım uzun dönemde hem ülke hem devlet hem de toplumlar için önemli gelişmeler sağlayacaktır. Turizm sektöründe de diğer hizmet sektörlerinde olduğu gibi en önemli kaynağı ve yatırımı eğitimli insanlardır. Eğitim için yapılan yatırımların boşa gitmemesi ve israf olmaması için turizm eğitimi alan öğrencilerin sektöre kazandırılması ve sürekliliğinin sağlanması gerekir. Bunun için de hem özel hem de kamu kurumları gerekli önlemleri almalıdırlar.

REFERANSLAR

- Akoğlan, M. ve Okumuş F. (1991). Stajyer Öğrenci Sorunları ve Bu Konuda Bir Anket Çalışması, *Anatolia Aylık Turizm, Çevre Ve Kültür Dergisi*, 2/19-20, 32-33.
- Aymankuy, Y. ve Aymankuy S. (2002). Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Turizm Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarının Buldukları Yerlerin Analizi ve Turizm Eğitimi İçin Öneri Bir Model.

- İçinde Turizm Eğitimi Konferansı/Workshop 11-13 Aralık. Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını: 29-42.
- Bozok, D. (1991). Turizm İşletmelerinde Profesyonel Yönetici Ve Eğitimi Sorunları, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Böyüklyılmaz, S. (2006). Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi Mezunu Mutfak Elemanlarının Yeterliliği Konusunda İşverenlerin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Çakır, İ. (1998). Türkiye’de Lisans Düzeyi Turizm Eğitiminde Staj Sorunları Ve Çözüm Önerileri, *Ulusal I. Turizm Sempozyumunda Sunulmuş Bildiri*, Süleyman Demirel Üniversitesi Meslek Yüksekokulu, 178-196.
- Çetin, Ş. (1995). Mersin Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Genel Profili ve Eğitim-Öğretim Sorunları, *Turizmde Seçme Makaleler*, 35, 22-34.
- Çetin, Ş. (2005). Öğrenci Stajlarında Yararlanılan Dersler Üzerine Amprik Bir Araştırma: Mersin Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği. *Anatolia*, 16(2), 154-169.
- Çimen, H. ve Akbaba A., (2006). Otel Yöneticilerinin Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Almış İşgörenleri İle İlgili Değerlendirmeleri: Ankara’daki Dört Ve Beş Yıldızlı Otellerde Bir Araştırma. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt 1, Sayı 12, 228-251.
- Dağdeviren, A. (2007). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Ders Programlarının Fonksiyonel Açından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm Ve Otel İşletmeciliği A.B.D., Balıkesir.
- Demir, B. (2015). Meslek Yüksekokullarında Verilen Muhasebe Eğitiminde Stajın Önemi, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Cilt:4 Sayı:3, 76-80.
- Fong, L.H.N., Lee, A.H., Luk, C. and Law, R. (2014). How Do Hotel and Tourism Students Select Internship Employers? A Segmentation Approach. *Journal of Hospitality, Leisure, Sports and Tourism Education*, 15, 68-79.
- Gökdeniz A., Çeken H. ve Erdem, B. (2002). Okul-Sektör İşbirliği Çerçevesinde Stajdan Beklentiler, Sorunlar Ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Uygulama. İçinde Turizm Eğitimi Konferans-Workshop. Ankara:T.C. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, 343-367.
- Gürdal, M. (2002). Türkiye’de Mesleki Turizm Eğitiminin Yapısal Analizi, Okullaşma- Eğitimin Kalitesi-Staj-İstihdam Sorunları ve Çözüm Önerileri. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı, Ankara, 391-400.
- Güzel, Ö. (2010). Turizm Öğrencilerinin Staj Döneminde Edindikleri Motivasyonun Herzberg Teorisine Göre Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal Of Yasar University*, 20(5), 3415-3429.
- Hacıoğlu, N. (1992). Yükseköğretimde Mesleki Turizm Eğitimi Geliştirme Perspektifleri. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı, Ankara, 91-100.
- Koç, E., Yumuşak, S., Ulukoy, M. Kılıç, R. ve Toptaş, A. (2014). Are Internship Programs Encouraging or Discouraging? A Viewpoint of Tourism and Hospitality Students In Turkey. *Journal of Hospitality, Leisure, Sports and Tourism Education*, 15, 135-142.
- Kozak, A. M. (1999). Eskişehir Meslek Yüksekokulu Öğrenci Stajları Üzerine Bir Araştırma: Turizm-Otelcilik İle Diğer Programların Karşılaştırılması. *Anatolia*, 10, 37-44.
- Küçüktopuzlu, K. F. (2002). Turizm Eğitimi Veren Yüksekokulların Staj Programlarında Eşgüdüm Sağlanması ve Çözüm Önerileri. İçinde Turizm Eğitimi Konferans-Workshop, Ankara: T.C. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, 335-341.
- Emir, O., Pelit, E. ve Arslan, S. (2010). Turizm Alanında Önlisans Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Öncesi ve Sonrası Görüşlerinin Karşılaştırılması (Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:9, Sayı:33, 141-165.
- Emir, O., Arslan, S. ve Kılıçkaya, Ş. (2008). Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Programı Öğrencilerinin Staj Uygulamaları Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği). *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, C.X, S II*, 273-291.
- Özkan, E. (1992). Yüksekokul Düzeyindeki Turizm Eğitim Kurumlarında Öğrenci Staj Ve Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. İçinde Turizm Eğitimi Konferansı/Workshop, Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü, 357-360.

Pelit, E. ve Güçer, E. (2006). Turizm Alanında Öğretmenlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm İşletmelerinde Yaptıkları Stajları Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 1, 139-164.

Tayfun, A. ve Kara, D. (2008). Ticaret Ve Turizm Eğitim Fakültesinde Okuyan Öğrencilerin Okul Deneyimi Dersleri Yönelik Tutumları”, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 2, 103-116. http://www.tdk.gov.tr/Index.Php?Option=Com_Gts&Arama=Gts&Guid=TDK.GTS.58b48feaa07b34.85491872, Erişim: 27.02.2017.

Temizkan, S. P. ve Temizkan, R. (2008). Türkiye’de Turizm Öğretmeni Yetiştirilmesinde Yaşanan Sorunlara Çözüm Getirebilecek Bir Model Önerisi”, III. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi (17-19 Nisan 2008), Bildiriler Kitabı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 420-423.

Türkseven, E. (2012). Turizm Eğitiminde Yaşanan Staj Sorunları: Lisans Öğrencilerinin Görüşlerine Yönelik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği A.B.D., Sakarya.

Ünlüönen, K. ve Boylu, Y. (2005). Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Beklenti Ve Algılamalarındaki Değişimin Karşılaştırılması (2000-2001 Ve 2003-2004 Öğretim Yılları). Milli Eğitim, Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 33, Sayı: 166, 159-174.